

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

**The Second International Congress on
Health Law**

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

سیاست گذاری جنایی ترکیبی در قبال حوزه سلامت

دکتر سیدحسین حسینی^۱

امین حاجی وند^۲

صابر سیاری زهان^۳

چکیده

زمینه و هدف: سیاست گذاری جنایی ترکیبی در قبال بزه های فنی و تخصصی به عنوان یکی از رگه های مطلوب سیاست جنایی جهانی شده است که یکی از این حوزه ها، بزه هایی است که سلامت جامعه را با چالش های جدی مواجه می سازد. هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل سیاست گذاری جنایی ترکیبی در قبال بزه های حوزه سلامت است که در این حوزه چالش ها و بایسته ها بررسی می شوند.

روش: پژوهش پیشرو از نوع توصیفی - تحلیلی انجام شده است؛ از همین رو کوشش شده تا با رجوع به سیاست جنایی جهانی شده و بایسته های آن به زوایای مختلف بحث پرداخته شود.

یافته ها

سیاست جنایی ترکیبی از دو راهبرد کنشی و واکنشی برخوردار است که در مقابله و مبارزه با پدیده بزهکاری نقش جدی ایفا می کند. کنشگران بین المللی همچون سازمان ملل متحد نیز بر ترسیم یک سیاست جنایی جهانی شده ترکیبی تاکید می کنند.

^۱ - دانشیار حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)
ایمیل: shosseini@um.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

افتراقی شدن رویکردهای سیاست جنایی به بزه‌های حوزه سلامت در دو حوزه راهبردهای کنشی پیشگیرانه و راهبردهای واکنشی پسگیرانه از اهمیت بسزایی برخوردار است که این پژوهش بدین مهم خواهد پرداخت.

نتیجه‌گیری

سیاست‌گذاری جنایی ترکیبی در قبال بزه‌های فنی و تخصصی در حوزه سلامت، نیازمند ترسیم راهبردهای ترکیبی کنشی و واکنشی در سیاست جنایی است. تدوین سند جامع راهبردهای سیاست جنایی سلامت‌مدار و هماهنگ نمودن و به روز کردن قوانین و آیین‌های حوزه سلامت می‌تواند در ترسیم سیاست جنایی ترکیبی سلامت‌مدار نقش جدی ایفا نماید.

کلید واژگان: سیاست جنایی سلامت‌مدار، سیاست جنایی ترکیبی، سیاست جنایی جهانی شده، راهبردهای سلامت محور، سند جامع سیاست جنایی سلامت

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

دبیرخانه کنگره: تهران، خیابان ولیعصر، نرسیده به تونل، کوچه شمس، پلاک ۸، طبقه اول، مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی
تلفن: ۸۸۷۸۱۰۳۶ (+۹۸-۲۱) تلفکس: ۸۸۷۷۷۵۳۹ (+۹۸-۲۱)

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

مقدمه

گفتمان امروز دنیا، عموماً در خصوص ارج نهادن منزلت و کرامت انسانی است که این نیل از رهگذر تامین حقوق بشری موثر می‌شود و از مهم‌ترین حقوق بنیادین فردی حق بر سلامت است که فارغ از جنسیت، نژاد، موقعیت اجتماعی، آزاد و یا محبوس بودن باید تامین بشود. حق بر سلامت ابتدا در بند الف ماده ۵۵ منشور ملل متحد، که در واقع اساسنامه و سند تشکیل سازمان ملل متحد است، مورد توجه جامعه بین‌المللی قرار گرفت. این بند مقرر داشته:

«با توجه به ضرورت ایجاد شرایط ثبات و رفاه برای تامین روابط مسالمت‌آمیز و دوستانه بین‌الملل بر اساس احترام به اصل تساوی حقوق و خودمختاری ملل، سازمان ملل متحد امور زیر را تشویق خواهد کرد:

الف- بالا بردن سطح زندگی، فراهم ساختن کار برای حصول شرایط ترقی و توسعه در نظام اقتصادی و اجتماعی؛

ب- حل مسائل بین‌الملل اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و مسائل مربوط به آن‌ها و همکاری بین‌المللی فرهنگی و آموزش؛ و

ج- احترام جهانی و مؤثر حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بدون تبعیض از حیث نژاد، جنس و زبان یا مذهب»

چنان که ملاحظه می‌شود، کشورهای عضو این سازمان ابتدا در بند الف تشویق به ارتقای سطح زندگی انسان‌ها شده‌اند و در همین راستا، در بند ب، تأکید به یافتن راه‌حل‌های مسائل بین‌المللی راجع به سلامت می‌نماید.

بند ۱ ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ چنین بیان می‌کند:

«همه افراد بشر از حق استاندارد حمایت مناسب برای بهداشت و رفاه خود و خانواده‌شان از جمله غذا، پوشاک، مسکن، مراقبت‌های پزشکی و خدمات اجتماعی ضروری و حق تأمین در مواقع بیکاری، بیماری، معلولیت، کهنسالی یا دیگر نیازهای زندگی در شرایط حاد بهره‌مند می‌باشند.»

مقدمه اساسنامه سازمان بهداشت جهانی، از جهت بحث ما به طور خاص به این دلیل حائز اهمیت است که صراحتاً حق بر سلامت را به عنوان یکی از حقوق بنیادین بشر بیان می‌کند:

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین‌المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

«بهره‌مندی از بالاترین استاندارد قابل حصول سلامت، یکی از حقوق بنیادین هر انسان است.» و «سلامت ملت‌ها برای دستیابی به صلح و امنیت، جنبه بنیادین دارد.» در نظام حقوقی ایران هم حق بر سلامت پیش بینی شده است مثل اصل ۲۹ قانون اساسی که حق بر خدمات بهداشتی و درمانی را بر تمامی افراد به رسمیت می‌شناسد و یا مثل اصل ۲۰ قانون اساسی که حقوق زن و مرد را با رعایت موازین اسلامی برابر می‌داند و یا در خصوص اصل ۲۳ و ۲۴ بر حق و سلامت اندیشه اشاره می‌کند.

حق بر سلامت یکی از حقوق ذاتی بشر است. سلامتی از نظر سازمان بهداشت جهانی از یک حالت آسودگی کامل جسمی، روانی و اجتماعی است و تنها به نبود بیماری یا ناتوانی اطلاق نمی‌شود. همچنین براساس اساسنامه‌ی سازمان جهانی بهداشت بهره‌مندی از بالاترین استانداردهای قابل دسترسی سلامت یکی از اساسی‌ترین حقوق هرانسان بدون در نظر گرفتن نژاد مذهب اعتقادات سیاسی شرایط اقتصادی یا موقعیت اجتماعی است (آزاد ارمکی و عباسی، ۱۴۰۰: ۲) حق بر سلامت به منزله یکی از رکن‌های اساسی بشری در اسناد بین‌المللی جایگاهی ویژه ای دارد و از جمله اصول پذیرفته شده است.

بنابراین حق بر سلامت یکی از حقوق بنیادین انسانها است که تامین و حفظ آن از اهمیت بسزایی برخوردار است. به همین دلیل حق بر سلامت در اسناد متعدد بین‌المللی و نیز قوانین داخلی مورد تاکید قرار گرفته است. سلامت مفهومی بسیار وسیع است، به گونه‌ای که سازمان جهانی بهداشت، معنای سلامتی را صرف فقدان بیماری در نظر نمی‌گیرد بلکه موارد متعددی وجود دارد که می‌تواند در این قلمرو جای گیرد. آذر واقع، سازمان جهانی بهداشت به کمک کمیساریای عالی حقوق بشر، حق بر سلامت مندرج در اعلامیه حقوق بشر و میثاق حقوق اقتصادی اجتماعی را تفهیم کرده و قلمرو آن را فراتر از یک بیماری ظاهری قلمداد نموده است. یکی از این موارد، بزه‌دیدگی جنسی است که سلامت جنسی فرد را با مخاطره جدی مواجه می‌سازد.

^۴See: Hellsen K. The right to health, The Essentials of Human Rights, in: The Essentials of Human Rights, Rhona K. M. Smith and Christein Van den Anker (eds), 2005.

^۵See: WHO, Human Rights and Health, 20 December 2017: <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health>

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

لازم به ذکر است که نقض حق بر سلامت صرفاً یک جرم داخلی نیست (حسینی و همکاران، ۱۴۰۲) و می‌تواند به عنوان یک جنایت بین‌المللی نیز مطرح گردد. جنایات بین‌المللی جنایاتی هستند که نقض ارزش‌های مشترک جهانی و تهدیدی برای صلح و امنیت جهان هستند. کاستی‌های جامعه بین‌المللی که به دنبال نقض گسترده و آشکار حقوق بشر به وجود می‌آید، ضرورت پاسخ به موقع و مناسب به این جنایات را نشان می‌دهد. (فخر و صادقی، ۱۴۰۰: ۴۸)

لازمه تضمین حق بر سلامت؛ سیاست‌گذاری جنایی ترکیبی در قبال بزّه‌های حوزه سلامت است. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به بررسی و تحلیل پاسخ‌گذاری ترکیبی در حوزه سیاست جنایی سلامت خواهد پرداخت.

۱. سیاست جنایی کنشی در قبال بزّه‌های حوزه سلامت

بحث پیشگیری از بزهکاری یکی از مسائل بسیار مهمی است که در ادبیات سیاست جنایی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. عبارت «پیشگیری بهتر از درمان است» با وجود سادگی، در صورت رعایت معنا، تأثیر عمیقی در بهبود زندگی اجتماعی انسان خواهد داشت زیرا انسان ذاتاً یک موجود پیشگیر است.

پیشگیری از جرم در چند دهه اخیر به‌طور ویژه توجهات سیاست‌گذاران را در حوزه عدالت کیفری به خود جلب کرده است. در این راستا برنامه جرم سازمان ملل متحد از بدو تشکیل خود نیاز به اتخاذ تدابیر مؤثر برای پیشگیری از جرم را مدنظر قرار داده است. این موضوع خود حاکی از اهمیت اقدامات پیشگیرانه، یعنی تدابیر غیر قهرآمیز در سیاست جنایی سازمان ملل است. ماحصل این موضوع آن است که شورای اقتصادی اجتماعی در سال ۱۹۹۶ و ۲۰۰۲ رهنمودهای پیشگیری از جرم را جهت ترویج برنامه‌های پیشگیری از جرم در سطح ملی، به تصویب رساند. (میرکمالی و حاجی‌وند، ۱۳۹۶)

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

پیشگیری جامعه مدار از بزه کاری زیست محیطی

پیشگیری جامعه مدار شامل مجموعه تدابیر و اقدامات غیرکیفری است که با ماهیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی از وقوع جرم به منظور بسترسازی برای اجتماعی کردن همه شهروندان به کارگرفته می شود. در ذیل به برخی از سیاست های کنشی جامعه مدار زیست محیطی در دیدگاه سازمان ملل متحد (به عنوان الگوی جهانی) و نظام حقوقی ایران پرداخته می شود.

آموزش سلامت مدار

آموزش را می توان نخستین راهبرد پیشگیرانه سیاست جنایی هر جامعه ای دانست. زیرا تا زمانی که شخص شناخت و آگاهی لازم از یک رفتار و پیامدهای مستقیم یا غیرمستقیم آن نداشته باشد، نمی تواند به ممنوعیت آن پی برده و از ارتکاب آن خودداری نماید. در حقیقت، علم نخستین شرط رفتار قانونی است. این نکته در مورد جرایم زیست محیطی به طریق اولی صادق است. زیرا اگر در جرایمی هم چون قتل، سرقت، زنا، توهین و ... انسان به طور فطری به زشتی رفتار خودآگاه است، در جرایم داورمی یا پزشکی بخش قابل توجهی از آن، چنین آگاهی وجود ندارد.

با توجه به اینکه بسیاری از افراد قادر به شناسایی داروهای تقلبی نیستند و در بسیاری از موارد به دلیل عدم آگاهی و اطلاع از خطرات مصرف داروهای تقلبی، ممکن است از آنها استفاده کنند، افزایش آگاهی عمومی در این زمینه می تواند به بهبود سلامت جامعه کمک کند. برای افزایش آگاهی عمومی در زمینه داروهای تقلبی میتوان از روش های مختلفی مثل برگزاری کمپین های آگاهی بخشی، ارائه اطلاعات در مراکز بهداشتی، برگزاری کنفرانس ها و سمینارها، تدوین محتوای آموزشی، ارائه پرسش و پاسخ های مرتبط، توزیع بروشورهای آموزشی و توسعه برنامه های آموزشی در مدارس و دانشگاه ها استفاده کرد. (شیریان نسل و فرخ زاده، ۱۴۰۲: ۱۷) در این زمینه رسانه ها باید در حوزه بزه های پزشکی و دارویی آگاهی های لازم را ارائه دهند.

در حوزه تخلفات انتظامی دارویی و بهداشتی نیز باید آموزش را جدی گرفت. پیامدهای تخلفات انتظامی در امور دارویی نیز شامل ایجاد مشکلات جدی در سلامت عمومی، کاهش اعتماد عمومی به سیستم بهداشتی، افزایش هزینه های درمانی و نیز ایجاد خسارت های اقتصادی برای شرکتهای دارویی و داروخانه ها است. برای مقابله با تخلفات انتظامی در امور دارویی، راهکارهای متعددی وجود دارد که شامل ایجاد و تشدید نظارت و بازرسی های مؤثر بر روی داروخانه ها و شرکتهای دارویی، آموزش کارکنان در زمینه

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انجمن اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

رعایت قوانین و مقررات مربوط به امور دارویی، تشدید مجازاتهای قانونی برای تخلفات انتظامی و ایجاد شفافیت در فروش و توزیع دارو، تشدید نظارت بر کانالهای واردات و صادرات دارو و پروتئینهای تقویتی و تشویق و حمایت از شرکتهای دارویی و داروخانههایی که به رعایت قوانین و مقررات امور دارویی توجه می کنند می شود.

پیشگیری موقعیت مدار

پیشگیری موقعیت مدار با وضعی یکی از شاخص ترین شاخه های پیشگیری است که هدفش مدیریت اوضاع و احوال قبل از وقوع جرم است که این راهبردها از منظر سازمان ملل متحد را مورد تحلیل و کنکاش قرار می دهیم. پیشگیری موقعیت مدار سلامت محور در این الگو سازمانی است و نهادها و سازمانها عهده دار آن هستند.

نهادهای مسئول مثل سازمان غذا و دارو و سایر نهادهای دولتی، به صورت مداوم و فشرده نظارت بر کلیه فرآیندهای تولید، توزیع و فروش داروها و جرایم مرتبط را انجام میدهند. این نظارت شامل بررسی مراحل تولید، توزیع، نگهداری و آزمایش داروها توسط آزمایشگاههای معتبر و مستقل است. برای این منظور، نهادهای مسئول میتوانند از روشهای مختلفی مانند بازرسی تصادفی و یا انتخابی، بازرسی فروشگاهها، آزمایش داروها و بررسی مدارک مرتبط با تولید و فروش داروها استفاده کنند. برای این منظور، باید نیروی انسانی مورد نیاز برای نظارت و بازرسی بر بازار تأمین شود و از تکنولوژیهای مدرنی مانند اسکنرهای قابل حمل برای شناسایی داروهای تقلبی استفاده شود. علاوه بر این، باید برنامه های آموزشی برای بازرسان و ناظران تدوین شود تا بتوانند به طور کامل داروهای تقلبی و محصولات فاسد بهداشتی را شناسایی کنند و اقدامات لازم را برای مقابله با آنها انجام دهند.

قاچاق دارو نیز یکی از مشکلات جدی در جامعه است که میتواند پیامدهای خطرناکی برای سلامتی افراد و اقتصاد کشور به همراه داشته باشد. برای مقابله با این مشکل، باید راهکارهای گسترده و هماهنگی بین نهادها و مراجع مختلف اجرا شود. این راهکارها عبارتند از تشدید نظارت و کنترل بر مرزها و مسیرهای حمل و نقل، افزایش آگاهی عمومی درباره خطرات استفاده از داروهای قاچاق، تشدید مجازات قاچاقچیان، همکاری بین نهادها و همکاری بین کشورها. با اجرای این راهکارها، میتوان قاچاق دارو را به شدت کاهش داد و سلامتی و اقتصاد جامعه را حفظ کرد. (شیریان، پیشین)

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

۲. سیاست جنایی واکنشی در قبال بزده‌های حوزه سلامت

در این گفتار به بررسی سیاست جنایی واکنشی در قبال بزده‌های حوزه سلامت پرداخته می‌شود.

لزوم افزایش تخلف انگاری های حوزه‌های خاص پزشکی، دارویی و بهداشتی و لزوم حاکمیت اصل قانونی بودن در رسیدگی‌ها تخلفات انتظامی یا تقصیرات انطباقی عبارت است از تخلفاتی که اعضا هر جمعیت یا انجمن به مناسبت حیثیت و شغل و مقام و وظیفه اداری یا شغلی خود مرتکب میشوند. این تخلفات بر حسب مورد و اهمیت مختلف هستند و به همین دلیل مجازات آنها نیز متفاوت است (محسنی، ۱۳۹۶: ۳۶) در این آیین نامه ابتدا انواع تخلفات انتظامی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و سپس در انتها آیین نامه به مجازاتهای مربوط به این جرائم پرداخته است این تخلفات شامل تأسیس شرکت دارویی و داروخانه بدون مجوز و اخذ پروانه ، مداخله غیرمجاز در امور دارویی، خرید و فروش دارو خارج از شبکه قانونی، واردات و صادرات دارو و سایر پروتئینها و فرآوردههای تقویتی بدون اخذ مجوز از وزارت بهداشت و ... میباشد. همچنین در ماده ۲۷ این آیین نامه برای جلوگیری از این تخلفات، مجازاتهایی مانند تذکر شفاهی با قید موضوع در صورت مجلس بازرسی، اخطار کتبی، لغو موقت پروانه تأسیس و تعطیل داروخانه از یک ماه تا سه ماه، لغو موقت پروانه تأسیس و تعطیل داروخانه از سه ماه تا یک سال، و لغو پروانه به‌صورت دائم و در صورت لزوم، گزارش به مراجع قضایی می‌باشد. این مجازاتها به‌منظور اعمال عدالت و حفظ حقوق عمومی و تضمین کیفیت داروها و محصولات دارویی برای جامعه تعیین شده‌اند.

اما لازم به ذکر است که در رسیدگی به این تخلفات باید اصول کلی حقوق کیفری حکمران باشند. اصول کلی حقوق کیفری قواعدی هستند که به‌منظور تضمین حقوق، آزادی‌های افراد و سلامت فرایند دادرسی عادلانه در قوانین کیفری پیشبینی شده‌اند که با عنایت به ماهیت و کارکرد مؤثر این اصول، نمی‌توان اثربخشی آنها را محدود به دادرسی‌های کیفری کرد و در خصوص کارایی آنها در فرایند دادرسی‌های اداری و انضباطی مغفول ماند. اسناد بین‌المللی نیز به‌منظور تضمین کرامت انسانی افراد الزاماتی را مبتنی بر رعایت این اصول در فرایندهای دادرسی پیشبینی کرده‌اند تا از این رهگذر اصل محاکمه منصفانه را به‌عنوان یکی از مهمترین حقوق بشری افراد

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

تأمین کنند. در این زمینه، با توجه به اینکه آرای صادره از دادگاه‌های اداری می‌توانند بیشترین تأثیر را بر شخصیت اجتماعی بگذارند، رعایت این اصول در دادرسی‌های اداری اهمیت فراوانی دارد. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱) یافته‌ها حاکی از آن است که در حوزه حقوق اداری قانونگذار رویکرد متفاوتی را نسبت به اعمال این اصول اتخاذ کرده است. بدینصورت که در قلمرو برخی مقررات پزشکی اصول کلی حقوق کیفری را اعمال کرده، اما در برخی مقررات اداری به این اصول و الزامات ناشی از آنها توجهی نکرده که این امر، موجبات تعرض به حقوق بشری و کرامت انسانی افراد را فراهم ساخته است. در نتیجه باید قوانین راجع به امورات دارویی و پزشکی و بهداشتی به روزتر و کارآمدتر شوند.

افتراقی سازی دادرسی حوزه سلامت

امروزه افتراقی شدن در حوزه دادرسی کیفری نه تنها امری مفید بلکه لازم و ضروری به نظر می‌رسد. یکی از حوزه‌هایی که لزوم افتراقی شدن به رسیدگی‌ها بیش از گذشته احساس می‌شود، جرایم حوزه سلامت است. افتراقی شدن در این حوزه دارای بنیان‌های مستحکم حقوق بشری و جرم شناختی است. یکی از مبانی حقوقی افتراقی شدن رسیدگی‌ها به جرمی فنی و تخصصی، جهانی شدن حقوق کیفری است. در خصوص جرایم حوزه سلامت نیز می‌توان گفت که یکی از مبانی حقوقی افتراقی شدن دادرسی در این حوزه، جهانی شدن جهت تضمین حق بر سلامت است. بی‌گمان، یکی از شیوه‌های ارتقای استانداردهای بالاتر زندگی، ایجاد امکان دسترسی افراد بشر به دارو و افزایش مقابله با بیماری‌ها و گسترش سطح بهداشت جامعه است که از رهگذر افتراقی سازی مقابله با این جرایم می‌توان این حق بشری را تضمین نمود. از منظر نظریه‌های جرم شناختی نیز افتراقی سازی در حوزه سلامت امری ضروری است.

در حال حاضر در نظام حقوقی ایران، با پیش‌بینی ماده ۲۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، شاهد گسترش دادرسی‌های تخصصی هستیم. این ماده به رئیس قوه قضائیه این اختیار را داده است که اقدام به تشکیل دادرسی‌های تخصصی نماید که در

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

واقع، پیام‌آور بحث افتراقی شدن و فنی شدن رسیدگی‌ها در مرحله پیش دادرسی علی‌الخصوص در جرایمی است که مجرمین آن از حالت خطرناکی بالاتری برخوردارند اما در حوزه سلامت با کمبود این دادرسی تخصصی مواجه هستیم.

صرف وجود دادرسی تخصصی رسیدگی به جرایم پزشکی کافی به نظر نمی‌رسد، بلکه کنش‌گران آن نیز باید آموزش‌های لازم را دیده باشند و از بایسته‌های حقوق پزشکی و دارویی آگاهی کامل داشته باشند و لازم است که اسم این دادرسی تخصصی نیز به دادرسی سلامت تغییر پیدا کند. کنشگران این حوزه نیز بهتر است از متخصصین و کارشناسان و فارغ التحصیلان این حوزه باشد. عدم استقبال از رشته حقوق پزشکی در تحصیلات تکمیلی نیز در اثر عدم تخصصی شدن در حوزه سلامت بوده است که امید است این چالش‌ها با توجه ویژه مقامات مسئول مرتفع گردد. یکی از حوزه‌هایی که می‌توان با الهام‌گیری از آن اقدام به پیش‌بینی قانونی دادستان حوزه سلامت نمود، دادستان مالیاتی است. حوزه سلامت مستقیماً با جان انسانها سروکار دارد و باید به صورت تخصصی دادستان حوزه سلامت پیش‌بینی گردد. (گلدوست جویباری و همکاران، ۱۴۰۲: ۵)

در خصوص برخی از جرایم، لازم است تا دادگاه‌ها سخت‌گیری‌هایی را در نظر داشته باشند. اما با توجه به مفهوم خاصی که در نظام حقوقی ایران از دادگاه تخصصی وجود دارد، بهتر است تا به دادگاه‌های حل مسئله محور توجه داشته باشیم. دادگاه‌های حل مسئله محور سعی خود را بر این استوار نموده‌اند که علل زیربنایی جرم را از بین ببرند، از این رو این دادگاه‌ها، تخصصی نیز نامیده شده‌اند البته تخصصی بودن این دادگاه‌ها معادل دادگاه‌های تخصصی نظام حقوقی ایران نیست، چرا که دادرسی‌ها و دادگاه‌های تخصصی در نظام حقوقی ایران، به موازات دادرسی عمومی عمل می‌کنند. این در حالی است که در دادگاه‌های حل مسئله محور زیست‌محیطی، ضابطین و قضات متخصص هستند اما لزوماً به موازات دادرسی عمومی عمل نمی‌کنند بلکه بسته به مورد خاص خود (جرم مورد رسیدگی) محدودیت‌هایی را نیز در دادرسی در نظر می‌گیرند (عزیزی، ۱۴۰۰: ۲۸) در نظام حقوقی ایران نیز تشکیل چنین دادگاه حل مسئله محور سلامت مدار لازم و ضروری است تا در قید و بندهای راجع به تخصصی بودن دادگاه‌های تخصصی فعلی نمایم.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

نتیجه گیری

امروزه این امر بدیهی است که بزه های حوزه سلامت به عنوان بزه های فنی و تخصصی هستند که باید در قبال آن یک سیاست جنایی منسجم و کارآمدی اتخاذ نمود که در این پژوهش سیاست جنایی ترکیبی با الگوبرداری از سیاست جنایی جهانی شده معرفی گردید. در سیاست جنایی ترکیبی دو راهبرد کنش و واکنشی به عنوان راهبردهای مطلوب فرض می گردد. لزوم آموزش های تخصصی، پیشگیری های موقعیت مدار و اجتماعی، وجود تخلف انگاری ها و رعایت اصول حاکم بر رسیدگی های این تخلفات، افتراقی سازی رسیدگی به این دسته از بزه ها و تخصصی سازی شعبات و ضابطین و پیش بینی دادستان ویژه از دستاوردهای سیاست جنایی ترکیبی است که نظام حقوقی ایران در این حوزه با چالش های جدی مواجه است که با تدوین یک سند جامع در حوزه سیاست جنایی سلامت مدار و اصلاح قوانین بر اساس سند مذکور راه گشا است. البته سند سیاست جنایی به صورت عام تدوین شده که می توان بر مبنای آن نیز به اصلاح قوانین و تنظیم گری های تخصصی اقدام نمود. اما تصویب سندهایی جداگانه و تخصصی تر در حوزه های سلامت، محیط زیست و ... نشان از افتراقی شدن خواهد داشت که خالی از لطف نخواهد بود.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

منابع

- پاک نیت، مصطفی (۱۳۹۶)، افتراقی شدن دادرسی کیفری، رساله دکتری حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- حسینی، مرتضی (۱۳۹۶)، دوره حقوق جزای عمومی: پدیده جنایی، جلد دوم، چاپ چهارم، تهران: انتشارات گنج دانش.
- حسینی، سید حسین، حاجی وند، امین و علی زاده، امین (۱۴۰۲)، جایگاه حق بر سلامت جنسی در حقوق کیفری بین الملل با نگرشی بر پرونده الحسن در (ICC)، نخستین همایش ارتقای سلامت و چالش های حقوقی و پزشکی فراروی آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه.
- حسینی، سیدحسین و حاجی وند، امین (۱۴۰۲)، مسئولیت کیفری سران دولتها در زمینه نقض حق دسترسی به دارو، فصلنامه حقوق پزشکی، دوره ۱۷، شماره ۵۸.
- شیریان نسل، مریم و فرخ زاده، امیر حسین (۱۴۰۲)، جرائم و تخلفات حوزه سلامت دارویی، نخستین همایش ارتقای سلامت و چالش های حقوقی و پزشکی فراروی آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه.
- عزیزی، علی (۱۴۰۰)، دادگاه های مساله محور، تهران، نشر میزان.
- فخر، حسین و صادقی، سالار (۱۴۰۰)، مسئولیت کیفری بین المللی برای کشتار مسلمانان در میانمار، مجله دیدگاه های حقوقی قضائی، شماره ۹۳، ۴۷-۷۱.
- گلدوست جویباری، رجب (۱۴۰۰)، آیین دادرسی کیفری، تهران، انتشارات جاودانه.
- گلدوست جویباری، رجب و حاجی وند، امین و علیزاده، داود و توسلی فام، بهزاد (۱۴۰۲)، رسیدگی افتراقی به بزه های حوزه سلامت، نخستین همایش ارتقای سلامت و چالش های حقوقی و پزشکی فراروی آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین گنگره بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

Hellsen K. The right to health, The Essentials of Human Rights, in: The Essentials of Human Rights, Rhona K. M. Smith and Christein Van den Anker (eds), 2005.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

دبیرخانه گنگره: تهران، خیابان ولیعصر، نرسیده به توانیر، کوچه شمس، پلاک ۸، طبقه اول، مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی
تلفن: ۸۸۷۸۱۰۳۶ (+۹۸-۲۱) تلفکس: ۸۸۷۷۷۵۳۹ (+۹۸-۲۱)

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنفرانس بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

Combined criminal policy for health crimes

Dr. Seyyed Hossein Hosseini

Amin Hajivand

Saber Sayari Zuhan

Abstract

purpose: Combined criminal policy for technical and specialized criminals has become one of the desirable lines of global criminal policy, and one of these areas is crimes that pose serious challenges to the health of the society. The aim of the current research is to investigate and analyze the combined criminal policy towards the offenders in the field of health, which challenges and needs are examined in this field.

Method: The present research is descriptive-analytical; For this reason, an attempt has been made to discuss the different angles of the discussion by referring to the globalized criminal policy and its requirements.

Findings: Criminal policy has a combination of two active and reactive strategies, which plays a serious role in confronting and fighting the crime phenomenon. International actors, such as the United Nations, also emphasize the drawing of a hybrid globalized criminal policy.

The differentiation of criminal policy approaches to health offenders in the two areas of preventive action strategies and regressive reactive strategies is of great importance, which this research will address.

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir

انجمن علمی حقوق پزشکی ایران

انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

The Second International Congress on Health Law

6-7 Dec 2023

دومین کنفرانس بین المللی حقوق سلامت

۱۵ و ۱۶ آذر ۱۴۰۲

Conclusion: Combined criminal policy for technical and specialized criminals in the field of health requires the drawing of combined proactive and reactive strategies in criminal policy. Compiling a comprehensive document of health-oriented criminal policy strategies and harmonizing and updating the laws and regulations of the health sector can play a serious role in drawing a hybrid health-oriented criminal policy.

Keywords: health-oriented criminal policy, hybrid criminal policy, globalized criminal policy, health-oriented strategies, comprehensive document on health criminal policy

www.iranmedicallaw.ir
conference2023@iranmedicallaw.ir